

CMENTARZ ŻYDOWSKI

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEN-ZĘBOWICE • 2019

Uczestnicy Międzynarodowych Spotkań Młodych „Antyschematy”
Fotografia: Elżbieta Kozłowska

Cmentarz zrewitalizowany przez uczniów „Antyschematy 2001”
Fot. Paweł Mrozek, 2007

Wizyta ambasadora Izraela w Polsce Shewacha Weissza
Fot. Paweł Mrozek, 2007

Występ Chóru Synagogi Pod Białym Bocianem • Źródło 2012
Fotografia: archiwum 2005

Nauczyciele z Opola realizujący projekt nt. wielokulturowości
Fot. Paweł Mrozek, 2012

Gmina żydowska w Dobrodzieniu kupiła od miasta parcelę na cmentarz w 1750 roku. Z zapisków kronikarskich wynika, że już przed 1700 rokiem w tym miejscu grzebano zmarłych. W 1797 roku Löbel Sachs i Herschel Singer nabyli kolejny kawałek ziemi na powiększenie cmentarza, więc liczył 0,54 ha powierzchni. Zamożni Żydzi opłacali miejsca na groby, dla ubogich były bezpłatne. Ogrodzenie z cegły i kamienia, z okazałą bramą, ufundowali bracia L. i A. Sachs. W pobliżu stróż-grabarz posiadał swój dom mieszkalny. Cmentarz jest dziś jedynym autentycznym śladem wielowiekowego istnienia społeczności żydowskiej na naszym terenie, która oprócz cmentarza posiadała synagogę (świątynię), mykwę (łaźnię rytualną) oraz szkołę wyznaniową. W okresie drugiej wojny światowej cmentarz nie został zniszczony i liczył około 150 nagrobków; najstarszy pochodził z 1773 roku. Ostatni pochówek dziesięcioletniej Kate Brauer miał miejsce w 1936 roku. Kirkut był własnością gminy żydowskiej do 1939 roku, następnie przejęło go Zrzeszenie Żydów w Niemczech, w 1943 roku – policja państwowa. Od 1945 cmentarz stanowi własność Skarbu Państwa Polskiego. Był zadbane do roku 1956, dopóki żył ostatni grabarz i opiekun miejsca Johann Maziol. Później cmentarz zarastał samosiejkami. Był dewastowany, rozkradano macewy i murowane ogrodzenie cmentarza. Dom stróża został rozebrany. Zachowało się kilkadziesiąt macew i tkwiących w ziemi podstaw nagrobków. Są to zazwyczaj płyty kamienne, ustawione w pionie, o prostokątnym albo łukowatym zakończeniu. Pierwotnie były malowane na kolor czerwony, niebieski, żółty, zielony, czarny, srebrny lub złoty. Ślady zastosowanej kolorystyki zachowały się jedynie na kilku macewach. Od około 1850 roku, na wschodniej stronie płyty, pojawiały się również napisy w języku niemieckim, co wiązało się z procesem asymilacji Żydów. Od 2001 roku cmentarz pozostaje pod stałą opieką Domu Kultury – inicjatora akcji „Antyschematy”.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Rewitalizację cmentarza przeprowadzili studenci z Polski, Niemiec i Izraela w 2001 roku w ramach Międzynarodowych Spotkań Młodych pn. „Antyschematy 2001” pod kierunkiem Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

KOŚCIÓŁ ŚW. MARII MAGDALENY

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEN-ZĘBOWICE · 2019

Wnętrze kościoła św. Marii Magdaleny przed rokiem 1922
Fotografia ze zbiorów Emalii Wilkowskiej

Wnętrze świątyni przed rokiem 1969
Fotografia ze zbiorów Emalii Wilkowskiej

Wzrostek św. Marii Magdaleny - patronki kościoła
Obraz Josefa Fahnrotha (1873) i witraż w jej popiersiu Bertholda Müllera-Oerlinghausena (1915)
Fot. Paweł Mrozek, 2009

Wnętrze świątyni w 1970 roku
Fotografia ze zbiorów Emalii Wilkowskiej

Współczesne wnętrze świątyni z dekoracją pionową i kolumnami
Fot. Jan Kula, 2012

W 1311 roku parafia z kościołem pw. św. Marii Magdaleny już istniała i przynależała do diecezji wrocławskiej. Kiedy w 1633 roku do Dobrodziena (Guttentag, od 1636) wkroczyły wojska szwedzkie i saksońskie, kościół parafialny został spalony a miasto spustoszone. Na skutek ciężkich doświadczeń parafianie wznosili nową świątynię przez kilkadziesiąt lat. Została poświęcona dopiero w 1720 roku. Miała ok. 20 m długości, ok. 12 m szerokości i 10 okien. W drewnianej wieży znajdowały się dwa dzwony, trzeci wisiał w wieżyczce nad kościelną nawą. Od 1778 roku ograniczono grzebanie zmarłych na przykościelnym cmentarzu. Kościół gruntownie odremontowany w 1834, zamienił się w popiół w Zielone Świątki 1846 roku, podobnie jak wszystkie budowle w mieście. Mieszkańcy Dobrodzienia stanęli w obliczu budowy miasta od podstaw w trudnym okresie Wiosny Ludów. W październiku 1851 roku położono kamień węgielny a 15 listopada 1854 nastąpiło poświęcenie nowej murowanej świątyni. Wnętrze utrzymane w stylizacji eklektycznej, z elementami neogotyku i neobaroku, bogate w zdobienia ołtarze szafiaste oraz iluzjonistycznie zaznaczone gzymsy i pilastry przetrwały do 1922 roku. Wówczas na ścianie za ołtarzem umieszczono realistyczne rzeźby Chrystusa na krzyżu, św. Jana i Matki Boskiej z kłęzącą pod krzyżem św. Marią Magdaleną. Ołtarzowy obraz na płótnie z wizerunkiem patronki kościoła, namalowany przez Josefa Fahnrotha w 1873, zawieszono w prezbiterium. W okresie posoborowym, w 1969 roku dokonano radykalnych zmian we wnętrzu kościoła. Nowe ołtarze, płaskorzeźby i malowidła potęgowały wrażenie surowości i plastycznego ascetyzmu. Pozostały jedynie barwne figuralne witraże, wykonane w latach 1934–1935 według projektów uznanego europejskiego artysty Bertholda Müllera-Oerlinghausena. W roku 1986 roku ponownie we wnętrzu kościoła znalazły swoje miejsce niektóre rzeźby i malowidła z okresu budowy, w tym malowidła olejne na desce z 1792 roku.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Z okazji jubileuszu 150-lecia dedykacji kościoła św. Marii Magdaleny, w 2004 roku świątynię gruntownie odmalowano oraz poświęcono nowe organy, wykonane przez niemiecko-portugalską firmę Orgelbau Lothar Simon & Sohn

Kraina Dinozaurów

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

KOŚCIÓŁ ŚW. WALENTEGO

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEN-ZĘBOWICE · 2019

Kościół św. Walentego w Dobrodzieniu, pocz. XX wieku
Fotografia ze zbiorów Bernarda Gedy

Remont kościoła św. Walentego w 1971 roku
Fotografia ze zbiorów MFSOZ

Wygląd bankowego ołtarza i obrazu olejnego św. Walentego przed rozpoczęciem prac konserwatorskich w 2012 roku
Fot. Paweł Mrozek, 2010

Remont kościoła św. Walentego w latach 2009-2010
Fot. Paweł Mrozek, 2011

Odnówione w 2012 roku wnętrze kościoła św. Walentego
Fot. Paweł Mrozek, 2013

Kościółek pw. św. Walentego w Dobrodzieniu istniał już w XVI wieku. Prawdopodobnie został spalony w okresie wojny trzydziestoletniej, kiedy w latach 1620 i 1633 przez ziemię dobrodzieńską przeszły wojska polskie, szwedzkie i saksońskie sięgając zniszczenie i śmierć. Pierwsza wzmianka o istnieniu szpitala przytułkowego i kościółka „Walencinka” w jego sąsiedztwie, poświęconego męczennikowi, obrońcy przed chorobami umysłowymi, pochodzi z 1644 roku. Wówczas Adam Wilhelm Dobrodziński, filozof i teolog, założył fundację, podarował swą rolę i łąkę leżącą przy młynie jako źródło dochodów z dzierżawy oraz ufundował nowy ołtarz. Kościółek został wzniesiony w stylu ludowego baroku, w konstrukcji zrębowej, pokryty gontami. Jest jednonawowy, orientowany, z wieżą słupową i baniastym hełmem zwieńczonym latarnią, z przedsionkiem od strony zachodniej. Prostokątna nawa została przykryta sklepieniem płaskim, w prezbiterium przypomina wieko trumny. Pierwotnie ściany wewnętrzne były ozdobione ornamentami pasowymi o motywach roślinnych i inskrypcjami. Pięć większych okien kościółka zamknięto łukiem segmentowym. Zakrystia jest czworoboczna o płaskim stropie. Obraz w centrum przedstawia stojącego św. Walentego z palmą męczeńską w ręku, na tle nieba i budynków, w otoczeniu modlących się postaci osób świeckich i duchownych, z niemowlęciem owiniętym w bandażu u jego stóp. W zwieńczeniu retabulum, w obłokach i glorii znajduje się gołębica i popiersie Boga Ojca z globem w ręku. Przy ołtarzu ustawiono ozdobione główkami puttów polichromowane bramki, ze stojącymi postaciami świętych rycerzy. Na chórze znajduje się wartościowa szafa organowa z instrumentem, wykonana w 1887 przez firmę organmistrzowską Schlag und Söhne ze Świdnicy. Ołtarz główny oraz organy charakteryzują się wysoką klasą artystyczną i historyczną. Gruntowne remonty kościółka przeprowadzono w latach 1830, 1901, 1955, 1971, 2002, 2010 i 2012.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

W 2012 roku dzięki dotacji ze środków publicznych zakończono prace konserwatorskie, polegające na remoncie dachu kościoła św. Walentego oraz szafy organowej z instrumentem z II połowy XIX wieku

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

KOŚCIÓŁ NAWIEDZENIA NMP

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEN-ZĘBOWICE · 2019

Kościół ewangelicki w Dobrodzieniu, pocz. XX wieku
Fotobankę ze zbiorów Instytutu Gminy

Wnętrze kościoła ewangelickiego w Dobrodzieniu
Fotografie ze zbiorów Instytutu Gminy

Wnętrze kościoła Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny
w latach 70. XX wieku
Fotografie ze zbiorów Pawła Mrozka

Kościół Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny i plebania
Fot. Stefan Białek, 2009

Wnętrze kościoła i obraz ukazujący Matkę Bożą i św. Elżbietę
Fot. Paweł Mrozek, 2010

Ewangelicy założyli gminę wyznaniową w Dobrodzieniu w 1834 roku. Dwanaście razy w roku odprawiali nabożeństwa w katolickim kościele św. Walentego. Budowę swojej świątyni rozpoczęli w lipcu 1848 roku. Kościół wzniesiono w stylu eklektycznym, z elementami neomańskimi. Wieżę kościelną z ostrosłupowym zadaszeniem zwieńczono iglicą z podłużną kulą i krzyżem. W drugiej połowie 1851 roku odbyła się uroczystość poświęcenia świątyni, liczącej 250 miejsc siedzących. Została włączona jako filiał do parafii oleskiej. W 1854 roku zawieszono dwa dzwony różnych rozmiarów, odlane przez wrocławskiego ludwisarza W. Seitnera. Samodzielną parafię w Dobrodzieniu erygowano 1 maja 1894 roku. W sąsiedztwie kościoła, w 1898 roku wybudowano pastorówkę. W 1904 roku parafia liczyła 650 wiernych. Wyznawcy pochodzili z 35 okolicznych miejscowości. Pod koniec 1944 roku większość ewangelików wyemigrowała. W maju 1945 roku do Dobrodzienia i okolicznych wiosek przesiedlono z Barszczowic koło Lwowa na Ukrainie około 1600 osób. Przywieźli olejny obraz ze swego parafialnego kościoła, ukazujący scenę nawiedzenia św. Elżbiety przez Matkę Bożą, namalowany przez Jadwigę Starakówą w 1928 roku. Poewangelicka świątynia została przekazana katolikom ze Wschodu. Po podziale dobrodzieńskiej parafii św. Marii Magdaleny, dekretem z 21 września 1947 roku powstała druga parafia, pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny. Została poświęcona 5 grudnia 1948 roku i objęła katolików z części Dobrodzienia i Makowczyc oraz wszystkich z Ligoty Dobrodzieńskiej i Błachowa. W świątyni nadal znajduje się poewangelicki obraz ołtarzowy Chrystusa modlącego się w Ogrójcu oraz kamienna chrzcielnica i 9-głosowe organy firmy Müller-Schultze z 1851 roku. To nie tylko zachowane „pamiątki” z czasów istnienia parafii ewangelickiej w Dobrodzieniu, to są również symbole ekumenicznej ciągłości i trwałości chrześcijańskiej wiary i wzajemnego szacunku.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Coroczne wspólne procesje do kapliczki ku czci św. Wojciecha i św. Teresy Benedykty od Krzyża, udział w uroczystościach Bożego Ciała i nabożeństwach w kościele św. Walentego świadczą o dobrej współpracy członków dobrodzieńskich parafii

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

CMENTARZ EWANGELICKI

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEŃ-ZĘBOWICE • 2019

Dokładna data założenia cmentarza ewangelickiego w Dobrodzieniu [Guttentag] nie jest znana. Wyznawcami Kościoła ewangelickiego w regionie dobrodzieńskim była w większości ludność napływowa z terenu Niemiec i Czech – wojskowi, rzemieślnicy, przedsiębiorcy. Przynależeli do gminy ewangelickiej w Molnej [Mollna], gdzie od 1758 roku istniał zbór protestancki. W 1768 roku objęła ich nowo powstała parafia w Ozimku [Malapane]. Swoją gminę wyznaniową dobrodzieńscy luteranie utworzyli w 1837 roku. Wówczas comiesięczne nabożeństwa odbywały się w katolickim kościele św. Walentego. Kiedy w 1851 roku konsekrowano ewangelicką świątynię w Dobrodzieniu, zapewne cmentarz wyznaniowy już był założony. Parafia istniała do 1945 roku. Cmentarz przetrwał do naszych czasów. W okresie powojennym celowo pokrywano niemieckie napisy na pomnikach smołą, aby uchronić je od zniszczenia a potomków zmarłych parafian ocalić przed prześladowaniami. Kilkanaście nagrobków zachowało się w dobrym stanie. Ostatni pochówek odbył się tu w 1974 roku. Cmentarz podlega Gminie Dobrodzień i jest objęty ochroną konserwatora zabytków. Cmentarz jest porządkowany przez wiernych z parafii Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Nagrobek nauczyciela i organisty
Juliusa Herrmanna

Fot. Otto Herrmann, 1898

Nagrobek żołnierza węgierskiego
z okresu I wojny światowej (1914)

Fot. Paweł Mrozek, 2003

Nagrobek pastora Maxa Kasperczyka
- proboszcza w latach 1913-1937

Fot. Paweł Mrozek, 2003

Prace porządkowe i renowacyjne,
w wykonaniu młodzieży parafii NNMP

Fot. Paweł Mrozek, 2003

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

SZPITAL KRÓLOWEJ KAROLI

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEŃ-ZĘBOWICE • 2019

W 1884 roku dobra dobrodzieńskie od spadkobierców księcia von Braunschweig nabyli królowie Saksonii z dynastii Wettinów. Właścicielem „państwa” Dobrodzień [Herrschaft Guttentag] został król Albert I Wettin. Jego małżonka królowa Carola poświęciła się pracy społecznej na rzecz biednych, opuszczonych i chorych. W 1893 roku darowała miastu 40 000 marek na budowę szpitala. Jej życzeniem było, aby posługę w lecznicy pełniły siostry elżbietanki ze zgromadzenia, którego założycielką była Maria Merkert, zwana „śląską samarytanką”. Uroczystości kościelne i wprowadzenie elżbietanek do szpitala odbyło się 26 VI 1894 roku w obecności królewskiej pary – Caroli i Alberta von Sachsen. Na cześć fundatorki, placówce w Dobrodzieniu w 1898 roku nadano nazwę „Königin-Carola-Stift”. Do tych czasów nawiązuje kaplica szpitalna z okazałymi witrażami z wizerunkami św. Elżbiety i św. Barbary, figura Serca Pana Jezusa oraz krucyfiks przed szpitalem. Po śmierci królowej (1907) siostry musiały kwestować na rzecz szpitala, wsparcia udzielała też parafia i magistrat. W latach 1923–1924 przeprowadzono gruntowną modernizację budynku. W 1956 roku szpital został upaństwowiony. Siostry zakonne zostały zwolnione z pracy. W grudniu 2000 roku szpital zamknięto. 1 IV 2001 utworzono Zakład Opiekuńczo-Leczniczy.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Królewska para – Carola i Albert I Wettin von Sachsen, 1895

Fragment pocztówki ze zbiorów Pawła Mrozka

Nowo wybudowany szpital w Dobrodzieniu, pocz. XX w.

Fragment pocztówki ze zbiorów Rudolfa Hyla

Szpital Miejski [Stadt Krankenhaus] w Dobrodzieniu, 1938

Fragment pocztówki ze zbiorów MTRDZ

Kaplica szpitalna, istniejąca od roku 1898

Fot. Paweł Mrozek, 2009

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

DOM SIÓSTR ELŻBIETANEK

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEŃ-ZĘBOWICE • 2019

Siostry ze Zgromadzenia Sióstr Świętej Elżbiety przybyły do Dobrodzienia w 1894 roku na życzenie królowej Caroli Saskiej, fundatorki szpitala [Königin-Carola-Stift], i podjęły posługę zgodnie ze swoim zakonnym charyzmatem, jako siostry-pielęgniarki. Mieszkały i pracowały w szpitalu. Po śmierci królowej były zmuszone kwestować po okolicznych wioskach. Założyły gospodarstwo, hodowały zwierzęta, uprawiały ogród. Bezinteresownie sprawowały opiekę nad chorymi w mieszkaniach. Przewodziły zajęcia z dziećmi w domu parafialnym. Podczas wojen leczyły przywożonych z frontu rannych i zakażonych żołnierzy. W 1945 roku wojsko radzieckie zabrało siostrą żywy inwentarz oraz osobiste rzeczy. W 1954 zakonnice pochodzenia niemieckiego wywieziono w ramach akcji „X-2”, pozostałe ulokowano w izbie na strychu szpitala. W 1956 roku placówkę upaństwowiono, elżbietanki utraciły pracę. W 1961 roku siostry otrzymały wypowiedzenie najmu mieszkania na poddaszu. W 1963 roku zamieszkały w domu, który przed wojną był własnością rodziny Stein – nauczycielek Berthy i Minny, pochodzenia żydowskiego. Były ciotkami Edith Stein, która odwiedzała je w latach 1906–1912. Od 1969 roku siostry elżbietanki pełnią funkcje zakrystianek i katechetek w parafii św. Marii Magdaleny i opiekują się szpitalną kaplicą.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Królowa Carola Saska i siostry elżbietanki przy łóżu chorej, 1894
Pocztówka ze zbiorów Pawła Mrozka

Dom Zgromadzenia Sióstr Elżbietank w Dobrodzieniu
Fot. Stefan Biernik, 2010

Grota z figurą Matki Bożej z Lourdes w obrębie domu zakonnego, 2004
Fotografia ze zbiorów klasztornych

Kaplica klasztorna z nowymi witrażami z wizerunkiem św. Józefa z Dzieciątkiem
Fot. Paweł Mrozek, 2005

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

RATUSZ MIEJSKI

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEŃ-ZĘBOWICE • 2019

Ratusz jest trzecią w historii siedzibą samorządu i symbolem miasta, lokowanego na prawie magdeburskim w 1374 roku. Najstarsza wzmianka kronikarska nt. działalności burmistrza i rady miejskiej pochodzi z 1555 roku. W odległych czasach burmistrz sprawował urząd w swoim domu. Pierwszy budynek ratusza z izbą sesyjną i stróżówką został rozebrany w 1837 roku. Nowy postawiono w rogu rynku i ulicy Opolskiej. Spłonął doszczętnie wraz sądem miejskim i więzieniem w 1846 roku. Trzeci, murywany ratusz został wzniesiony w stylu eklektycznym z elementami neoklasycyzmu w 1849 roku. Połączono go też z budynkiem więziennym. Już zimą 1848 roku na parterze ratusza otwarto biura magistrackie, w kwietniu 1849 roku pomieszczenie na piętrze przekazano komisji sądowej. Ponadto rada miejska przekazała królewskiemu urzędowi skarbowemu trzy pokoje na piętrze po zachodniej stronie. Charakterystycznymi elementami ratusza są tympanon ze średniowiecznym herbem miasta i wieżyczka z czterema zegarami wieżowymi. Gruntowne renowacje ratusza przeprowadzono w latach 1934 i 2003. Oba remonty objęły przebudowę niektórych lokali, założenie nowego ogrzewania, przełożenie dachu ratusza, odnowienie tynków, założenie nowych okien i wymianę drewnianych elementów wieży ratuszowej.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Ratusz [Rathaus] w Dobrodziewiu
(pocz. XX w.)

Pocztówka ze zbiorów Gerarda Wonsa

Ratusz [Rathaus] w Dobrodziewiu
(1928)

Fotografia ze zbiorów Pawła Mrozka

Ratusz w Dobrodziewiu
(1965)

Pocztówka ze zbiorów Pawła Mrozka

Nowo wyremontowany ratusz w Dobrodziewiu
(2003)

Fot. Paweł Mrozek, 2004

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

DAWNY ZAMEK MYŚLIWSKI

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEŃ-ZĘBÓWICE • 2019

Od 1884 roku właścicielami dobrodzieńskich dóbr rycerskich [Herrschaft Guttentag] byli królowie z rodu Wettin von Sachsen. Królowie sascy byli znani ze swych pasji łowieckich. Dlatego ok. 1890 roku król Albert I Wettin wybudował królewski zamek myśliwski [Königliches Jagdschloß] i nadleśniczówkę [Oberförsterei Gutten-tag] naprzeciwko parku dworskiego. Budynek postawiono przy ulicy Wielkopiecowej [Hochofenstraße], na utwardzonym żużlu hutniczym terenie, gdzie do 1864 roku pracował wielki piec. Wykonano nasadzenia zieleni, więc budynki stały pośród drzew liściastych i iglastych, w otoczeniu dużego ogrodu. Ulica, wytyczona w późniejszym okresie, otrzymała nazwę Wettiner Straße [Ulica Wetynów]. W „zamku” urządzono mieszkania dla służby leśnej i biuro leśniczego do spraw łowieckich. W suterenie znajdowała się kaplica z witrażami oraz kuchnia z zapleczem sanitarno-higienicznym. Do jadalni, usytuowanej na parterze, posiłki dostarczano przy pomocy ręcznej windy. W obrębie zamku myśliwskiego znajdował się też dom z mieszkaniem furmana. W 1921 roku w jednym lokalu zakwaterował się sztab powstańców śląskich. W latach 1927–1972 budynki należały do Nadleśnictwa Dobrodzień, później do Nadleśnictwa Lubliniec. W roku 2013 zostały sprywatyzowane.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Król Albert I Wettin von Sachsen
podczas polowania

Fragment pocztówki ze zbiorów Pawła Mrozka

Zamek myśliwski w Dobrodzieniu
(pocz. XX w.)

Pocztówka ze zbiorów Bernarda Galdy

Zamek myśliwski w Dobrodzieniu
w okresie powstań śląskich

Pocztówka ze zbiorów Rudolfa Hylt

Budynek nadleśnictwa w Dobrodzieniu
w roku 2000

Fot. Stefan Bieniek

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

SYNAGOGA
W DOBRODZIENIU

SYNAGOGE
IN GUTTENTAG

W 1846 roku w Dobrodzieniu wybuchł ogromny pożar, który doszczętnie zniszczył centralną część miasta – ratusz z sądem, średniowieczny kościół katolicki na rynku, probostwo z gospodarstwem rolnym, pocztę, dwie murowane gospody, cztery studnie, folwark dworski wraz z gorzelnią i wiele innych budynków, łącznie 136 domów i 145 zabudowań gospodarczych. Spłonęła również drewniana synagoga z 1781 roku. Znajdowała się przy kamiennym moście, wiodącym do dworu. Uratowano jedynie Arkę Przymierza. Już w XVII wieku, na gruncie zamkowym, miejscowa gmina żydowska posiadała swą szkołę, która też prawdopodobnie służyła jako dom modlitw. Najstarsze wzmianki o istnieniu cmentarza poza miastem pochodzą z 1750 roku.

W tym miejscu, przy ulicy Wielkopiecowej [Hochofenstraße], naprzeciwko ratusza, nową synagogę oraz łaźnię (mykwę) z należącym do niej terenem ogródkowym budowano ze składek pieniężnych w latach 1847–1848, przy ogromnym zaangażowaniu Nathana Cohna. W 1849 roku miasto zamieszkiwało 233 Żydów. Ze względu na brak charakterystycznych wież i kopuły, przyjezdni widzieli w niej miejski teatr. W synagodze, zbudowanej na planie prostokąta, na parterze znajdowały się 92 miejsca siedzące dla mężczyzn i taka sama liczba na piętrze dla kobiet. W 1863 roku, w podwórzu przy synagodze, wybudowano z dobrowolnych datków dwuklasową szkołę. W pobliżu znajdowały się również kamienice z lokalami sklepowymi. Kiedy liczebność społeczności żydowskiej w Dobrodzieniu zmalała (38 mieszkańców w 1933), latem 1938 roku synagogę zakupiła miejscowa Powiatowa Kasa Oszczędnościowa [Kreissparkasse Guttentag]. Podczas „nocy kryształowej”, z 9 na 10 listopada 1938 roku, w budynku, który już był własnością państwa niemieckiego, zniszczono jedynie pozostałości wyposażenia wnętrza. Wkrótce potem dokonano rozbiórki synagogi.

DAWNA NADLEŚNICZÓWKA

MIĘDZYGMINNE TOWARZYSTWO REGIONALNE DOBRODZIEŃ-ZĘBOWICE • 2019

W okresie przedwojennym budynek leśniczówki w Dobrodzieniu zwano „królewską nadleśniczówką” [Oberförsterei Guttentag], ponieważ zatrzymywał się w niej król saksoński Friedrich August III, ilekroć odwiedzał swoje rozległe dobrodzieńskie dobra. Wprawdzie nieopodal znajdował się pałac dworski, tj. „Zamek Dobrodzień” [Schloß Guttentag], ale król zawsze wybierał leśniczówkę na miejsce swego pobytu. Ostatni król z dynastii Wettin von Sachsen panował czternaście lat (1904–1919). W Dobrodzieniu bywał dość regularnie, zwłaszcza w sezonach łowieckich, tytułowany Wielkim Łowczym Dobrodzienia. Podczas polowań królowi często towarzyszył hrabia Schaffgotsch. Mieszkańcy miasta i okolicznych wiosek darzyli króla Fryderyka Saskiego ogromnym szacunkiem. Był osobą szczerze lubianą za swoją bezpośredniość i poczucie humoru. Chętnie rozmawiał z mieszkańcami, często spotykał się z poddanymi podczas uroczystości środowiskowych, organizowanych przez leśników. Uczęszczał na msze święte do kościoła katolickiego, gdzie w prezbiterium miał zarezerwowane dla siebie miejsce. Autorzy wspomnień opisują również spotkania króla z burmistrzem i leśniczymi w leśniczówce. Od roku 1945 w budynku mieszkali pracownicy lasów państwowych. W roku 2013 mieszkania zostały sprywatyzowane.

Opracowanie: Paweł Mrozek, 2019

Król Friedrich August III
na polowaniu

Fragment pocztówki ze zbiorów Pawła Mrozka

Królewska Nadleśniczówka
w Dobrodzieniu (lata 20. XX w.)

Pocztówka ze zbiorów Rudolfa Hyla

Meble z królewskiej nadleśniczówki
w dobrodzieńskim muzeum

Fot. Paweł Mrozek, 2019

Dawna leśniczówka w Dobrodzieniu
w roku 2000

Fot. Stefan Bieniek

Kraina Dinozaurów

UNIA EUROPEJSKA

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi